

PTE Filozófia Doktori Iskola

Patsch Ferenc PhD, Dr. habil
Pontificia Universita Gregoriana, Roma

A filozófiai hermeneutika története, jelentése és perspektívái

Előadás-szeminárium

PTE BTK Kari Tanácsterem, Pécs, Ifjúság u.6.
2016. december 5-6.

Beosztás mindkét nap:

8h-9.30h

10h-11.30h

14h-15.30h

16h-17.30h

A tárgyról:

A mai kultúra egyik legfőbb jellegzetessége az „értelmezés” problémájának növekvő jelentősége. Az elmúlt évtizedekben – elsősorban két német filozófus, Martin Heidegger (1889-1976) és Hans-Georg Gadamer (1900-2002) munkássága nyomán – megszületett az úgynevezett *filozófiai hermeneutika*, követőik révén pedig kibontakozott egy új filozófiai mozgalom – a *hermeneutikai filozófia* – amely mára domináns irányzattá vált az egész nyugati gondolkodásban. A hermeneutikai gondolkodással egyfajta „*koiné*” (közös nyelv) jött létre, amely elősegíti a szót értést a globalizálódó világban, valamint hidat ver eddig elszigetelt tudományterületek között; a diszciplína emellett jelentős mértékben átalakította a teológia művelését; valamint – egyebek mellett – alapvető hatást gyakorolt olyan profán tudományágak módszertanra, mint a szociológia, az irodalomtudomány, a művészettörténet, és az esztétika. A hermeneutika módszer helyett filozófiává vált. Olyan meggyökeresedett filozófiai diszciplínákat készített önazonosságuk átgondolására, mint a gyakorlati filozófia (etika), az ismeretelmélet, a metafizika; benne látszanak összegződni a fenomenológia, a nyelvfilozófia és az egzisztencializmus legfontosabb eredményei, valamint láthatóvá válik a kontinentális és az analitikus gondolkodás konvergenciája.

A módszerről:

Az előadásokat példák teszik élénkebbé, néhány alapvető jelentőségű szöveg közös olvasására is alkalom lesz, röviden: a hallgatók aktív részvétele elvárt a tárgy minél hatékonyabb elsajátítása érdekében. A pedagógiai cél a (heideggeri-gadameri) *hermeneutikai* gondolkodás alapjainak megismertetése, hogy a két gondolkodó és követőik szellemi örökségével termékeny párbeszédbe lépjenek, s azzal kapcsolatban kritikailag is állást tudjanak foglalni. Képtelenek szólni óriások vállára kell állnunk, hogy náluk is messzebbre tudjunk látni.

Figyelmeztetés!

Vigyázat, kedves hallgató! Ha felkészül és aktív figyelemmel vesz részt a tömbösített kurzuson, az a „veszély” fenyegeti, hogy alapjaiban átértékeli a világhoz való (filozófiai) hozzáállását, és maga is a hermeneutikai gondolkodás elkötelezettjévé válik.

Kurzustematika címszavakban: az „objektív igazság” vége, globalizáció, „interkulturalitás”, „részvétel” az igazságban, inkulturáció, „ismétlés”/Wiederholung, filozófiai hermeneutika, fenomenológia, az „ontológiatörténet destrukciója”, emberi „ittlét”/Dasein, „világban-való-lét”/In-der-Welt-Sein, „faktikusság”/faktizität, tényleges élet, Hermész, előzetes megértés, hermeneutikai kör, „mint”-struktúra/Als-Struktur, kondicionáltság, igazság, történelem/történetiség, nyelv/nyelviség, posztmodern, műalkotás, esztétika-kritika, „hatástörténeti tudat”/wirkungsgeschichtliches Bewusstsein, előítélet, „jobban értés”/besser Verstehen, nyelv, beszélgetés, belső szó/verbum interius, „horizontösszeolvadás”/Horizontverschmelzung, transzcendentális tapasztalat, transzcendentális dedukció.

Az értékelésről: Az érdemjegy megajánlása 2-3 oldalas írásbeli dolgozat alapján történik.

A kurzus teljesítéséhez elolvasandó: PATSCH FERENC, *Hermeneutika. A filozófia jövője és a jövő teológiája* I., Jezsuita Kiadó, Budapest, 2016.

Ajánlott olvasmányok magyarul: HANS-GEORG GADAMER, *Igazság és módszer. Egy filozófiai hermeneutika vázlatja*, Osiris – Budapest, 2003, 11-22; 311-385; MARTIN HEIDEGGER, *Lét és idő*, Gondolat, Budapest, 1989, az alábbi fejezetek (§!) 1-7; 32-33; 44; MARTIN HEIDEGGER, *Útban a nyelvhez. Egy japán és egy kérdező párbeszédéből*, Helikon, Budapest, 1991, 5-17; 33-47; FEHÉR M. ISTVÁN, *Martin Heidegger. Egy XX. századi gondolkodó életútja*, Göncöl, Budapest, 1992, 51-104; MARTIN HEIDEGGER, „...költőien lakozik az ember...”. *Válogatott írások*, T-Twins – Pompeji, Budapest – Szeged, 1994; MARTIN HEIDEGGER, *Schelling értekezése az emberi szabadság lényegéről (1809)*, T-Wins, Budapest, 1993; MARTIN HEIDEGGER, *Az idő fogalma – A német egyetem önmegnyilatkozása – A rektorátus 1933/34*, Kossuth, Budapest, 1992; KARL RAHNER, *Az ige hallgatója. Vallásfilozófiai alapvetés*, Gondolat, Budapest, 1991; KARL RAHNER, *Hit – szeretet – remény*, Egyházfórum, Budapest – Luzern, 1991; KARL RAHNER, *Isten: rejtelem*, Egyházfórum, Budapest, 1994; KARL RAHNER, *A hit alapjai. Bevezetés a kereszténység fogalmába*, Budapest, 1984; BOROS ISTVÁN (szerk.), *Karl Rahner emlékülés. Az Ige meghallója*, Szegedi Hittudományi főiskola – Logos, Szeged – Budapest, 1996; *Athenaeum. Fenomenológia és/vagy egzisztenciafilozófia*, II. kötet 1993, 1. füzet, T-Twins; *Athenaeum. Olasz filozófiai hermeneutika*, I. kötet, 1992., 2. füzet, T-Twins; CSIKÓS ELLA – LAKATOS LÁSZLÓ (szerk.), *Filozófiai hermeneutika (Szöveggyűjtemény)*, Filozófiaoktatók Továbbképző és Információs Központja, Budapest, 1990; WEISSMAHR BÉLA, *Az emberi lét értelme. Metafizikai értekezések*, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2012; FEHÉR M. ISTVÁN, *Őskeresztény élettapasztalat és eszkatológikus idő: Martin Heidegger korai vallásfenomenológiai előadásai*, in: BÁNYAI FERENC – NAGYPÁL SZABOLCS – BAKOS GERGELY (szerk.), *A vallási tapasztalat megértése. Jog, bölcsélet, teológia*, L’Harmattan, Békés Gellért Ökumenikus Intézet, Pannonhalma, 2010, 29-57; ; FEHÉR M. ISTVÁN, *Heidegger és a szkepticizmus. A szkeptikus kételyen át a hermeneutikai kérdésig*, Korona Nova, Budapest, 1998; SZEILER ZSOLT, BAKOS GERGELY, SÁRKÁNY PÉTER (szerk.), *Hit és ész: teológiai és filozófiai közelítések*, L’Harmattan –

Sapientia, Budapest, 2013; JEAN GRONDIN, *Bevezetés a filozófiai hermeneutikába*, Osiris, Budapest, 2002.

Ajánlott irodalom idegen nyelven: MARTIN HEIDEGGER, *Ontologie (Hermeneutik der Faktizität)* (GA, 63), Hrg. von Käte Bröcker-Oltmanns., Klostermann, Frankfurt a.M., 1988; GEORGE KOVACS, The idea of hermeneutics in Heidegger, in *Existenzia*, vol. X / 2000 / Fasc. 1-4. Societas Philosophia Classica, Szeged – Budapest, 41-50; FURIA VALORI, *Esperienza ermeneutica dialettica in Hans Georg Gadamer*, Cadmo Editore, Roma, 1990; BATTISTA MONDIN, ed., *Ermeneutica e metafisica. Possibilità di un dialogo*, Città Nuova, Roma 1996; DONATELLA DI CESARE, *Ermeneutica della finitezza*, Guerini, Milano, 2004; GASPARE MURA, *Ermeneutica e verità. Storia e problemi della filosofia dell'interpretazione*, Città Nuova, Roma 1990; RICHARD PALMER, *Hermeneutica. Interpretation Theory in Schleiermacher, Dilthey, Heidegger, and Gadamer*, Northwestern University Press, Evanston 1969; DAVID TRACY, *Plurality and Ambiguity. Hermeneutics, Religion, Hope*, Harper & Row, New York 1987; DAVID C. HOY, *Il circolo ermeneutico. Letteratura, storia ed ermeneutica filosofica*, Il Mulino, Bologna 1990; JOHN D. CAPUTO, *Deconstruction in a Nutshell: A Conversation with Jacques Derrida*, Edited with a Commentary by John D. Caputo, Fordham University Press, New York 1997; EMERICH CORETH, *Grundfragen der Hermeneutik. Ein philosophischer Beitrag*, Herder, Freiburg i.Br. 1969; EMERICH CORETH, *Metaphysik. Eine methodisch-systematische Grundlegung*, Tyrolia, Innsbruck 1961, 1980³; OTTO MUCK, *Die transzendente Methode in der scholastischen Philosophie der Gegenwart*, Rauch, Innsbruck 1964; REINHARD LAUTH, *Die absolute Ungeschichtlichkeit der Wahrheit*, Kohlhammer, Stuttgart 1966; GIANNI VATTIMO, *Oltre l'interpretazione. Il significato dell'ermeneutica per la filosofia*, Editori Laterza, Roma – Bari 1994; BÉLA WEISSMAHR,, *Die Wirklichkeit des Geistes. Eine philosophische Hinführung*, Kohlhammer, Stuttgart 2005; FERENC PATSCH, *Metafisica e religioni: strutturazioni proficue. Una teologia delle religioni sulla base dell'ermeneutica di Karl Rahner*, Editrice Pontificia Università Gregoriana, Roma 2011.